

Kopřivová, Marie

Jak se oslovujeme ve spontánní komunikaci

Linguistica Brunensia. 2018, vol. 66, iss. 1, pp. 31-39

ISSN 1803-7410 (print); ISSN 2336-4440 (online)

Stable URL (DOI): <https://doi.org/10.5817/LB2018-1-3>

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/138231>

Access Date: 19. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

Marie Kopřivová

JAK SE OSLOVUJEME VE SPONTÁNNÍ KOMUNIKACI

ADDRESSING ONE ANOTHER IN INTIMATE DISCOURSE

ABSTRACT

The paper presents an analysis of forms of address in ORTOFON, the newest corpus of spontaneous spoken Czech, which is balanced in terms of gender, education (higher–lower), age (18–35, 36+) and 10 dialectal regions of childhood residence. In Czech, forms of address are signaled by grammatical means—the vocative case. Relevant instances were thus identified and divided into three groups: given names—mostly informal variants (hypocorisms), family member names and other common nouns. The conclusion mentions additional types of contact-establishing devices which are characteristic of face-to-face conversations. The corpus being balanced, it is possible to track the preferences for different forms of address in terms of sociolinguistic backgrounds. This is especially true for family member names, which are amply represented in the corpus.

KEYWORDS

vokativ case; spoken Czech corpus; face-to-face conversation

1 Úvod

Tento příspěvek je věnován způsobům oslovování v běžně mluvené konverzaci. Výchozím zdrojem je nejnovější mluvený korpus češtiny ORTOFON (KOPŘIVOVÁ a kol. 2017d), který obsahuje nahrávky spontánních rozhovorů¹ mezi blízkými osobami v přirozeném prostředí z let 2012–2017. Tento zdroj je v některých případech rozšířen o data z korpusu ORAL, ve kterém jsou soustředěny přepisy nahrávek stejného typu z let 2002–2011 o velikosti 5,4 milionů slovních tvarů (KOPŘIVOVÁ a kol. 2017c). Korpus

---

¹ Jako spontánní komunikaci nechápeme pouze komunikaci nepřipravenou, ale takovou, která probíhá v co nejpříznivějších podmínkách pro mluvčího co do prostředí, vztahu k ostatním mluvčím, volbě tématu tak, aby se mluvčí cítil co nejméně omezován.

ORTOFON obsahuje milion slovních tvarů a je vyvážen podle binárních kategorií věk (18–35, 36 a více), vzdělání (základní a středoškolské, vysokoškolské), pohlaví (ženy, muži) a deseti nářečních oblastí původu mluvčího, oblasti, kde mluvčí strávil dětství. Kromě tradičních nářečních oblastí (severovýchodočeská, středočeská, západočeská, jihočeská, česko-moravská, středomoravská, východomoravská a slezská) jsou přidány ještě dvě pohraniční oblasti (pohraničí české a pohraničí moravské – to zahrnuje i slezské pohraničí, srov. GOLÁŇOVÁ a kol. 2015). Každá tato skupina je zastoupena přibližně stejným počtem slovních tvarů (nakolik je to při přepisu konverzace možné dosáhnout) a obsahuje nahrávky nejméně od 5 různých mluvčích (více KOMRSKOVÁ a kol. 2017). Nejedná se sice o rozsáhlý materiál, ale v některých ohledech může doplnit dosavadní výzkumy, které byly prováděny na jiných korpusových datech (např. HLADKÁ 2005, HLADKÁ 2011, MACHALOVÁ – OSOLSOBĚ 2013).

V češtině se používá k oslovení vokativ, který patří mezi prostředky realizující fatickou funkci (JAKOBSON 1995), slouží k navázání či udržení kontaktu. Tohoto formálního tvaru využijeme a vyjdeme z analýzy vokativních tvarů, které se v korpusu podařilo anotovat. Následně ještě stručně zmíníme některé ostatní kontaktové prostředky.

2 Vokativy

V korpusu ORTOFON je označeno 2 615 vokativů od 269 substantivních lemmat (budeme vyhledávat pouze vokativ substantiv), jejich ipm (frekvence přepočtená na milion korpusových pozic, která bude dále uváděna pro možnost srovnání mezi rozdílně velkými korpusy) je 2 198,² zatímco v psaném korpusu ze stejné doby (SYN2015) je ipm vokativů 743, nejčastěji se objevují v beletrii (1 775 ipm), nejméně v oborové literatuře (198 ipm), v publicistice o něco málo více (202 ipm). Z jednotlivých žánrů převyšují počet vokativů v mluveném jazyce pouze dramata (3 772 ipm) a poezie (2 468 ipm). V dramatech se zřejmě s ohledem na zdůraznění dialogického charakteru užívá některých prvků mluvenosti mnohem více, než je tomu ve skutečných datech, vedle vokativu se to týká např. imperativních tvarů (srov. KOPŘIVOVÁ 2017a). Pro srovnání uvedme ještě výskyt vokativů v mediální češtině na datech korpusu DIALOG, který činí 3 383 ipm. Vysoké zastoupení vokativů je způsobeno především vícenásobnými vokativy zahrnující tituly (*pane docente*) či funkci (*paní senátorko*) a častějším oslovováním přítomných, aby bylo jasné, ke komu se moderátor obrací (srov. způsoby oslovování KNEŘOVÁ 1995).

Vokativy substantiv nalezené v korpusu ORTOFON můžeme rozdělit do tří skupin: první tvoří vlastní jména, druhou označení rodinných příslušníků a třetí ostat-

2 Celkově je ipm vokativu v korpusu ORTOFON 2377, část je tvořena zájmeny (*ty, vy*), část je určena chybně.

ní apelativa. První skupina skýtá velmi omezený výběr jmen, jejichž nositelé jsou mluvčími v tomto korpusu.³

2.1 Rodná jména a jejich hypokoristika

Většina rodných jmen se objevuje v neoficiální podobě jako hypokoristikum (PLESKALOVÁ 2017). Těm byly v češtině věnovány i slovotvorně zaměřené studie (např. DOKULIL 1976, KNAPPOVÁ 1989). Velkým přínosem v tomto směru je materiál získaný z Korpusu soukromé korespondence (KSK, HLADKÁ 2006), protože odráží skutečný a velmi kreativní úzus. Na jeho podkladě vzniklo několik studií (např. HLADKÁ – MACHALOVÁ 2011, MACHALOVÁ – OSOLSOBĚ 2013), které tak poprvé mohou vycházet z reálného užití ve větším množství dat. Ve srovnání s korespondencí je v konverzaci mluvčích, kteří jsou rozhovoru osobně přítomni, oslovení rodným jménem řidší. To nemůžeme bohužel doložit přímo srovnáním frekvence vokativů, protože korpus KSK zatím není morfologicky anotován. Srovnáme-li ale ipm pro nejčastější ženské a mužské jméno v korpusu ORTOFON, pak jsou obě hodnoty v korpusu KSK vyšší: tvar *Evi* má v Korpusu ORTOFON 18 ipm a v KSK 23 ipm, tvar *Martine* v korpusu ORTOFON 12 ipm a v KSK 24 ipm (i ostatní vokativy jsou v korpusu KSK častější).

V korpusu ORTOFON bylo nalezeno ve vokativu 74 ženských jmen, 48 mužských jmen a dvě varianty, kterými je v korpusu oslovena žena i muž: *Peťo* a *Míšo*. Tyto vokativy mají celkem 559 výskytů (452 ipm), tvoří tedy 21% všech vokativů. Dvakrát častěji užívají vokativů křestního jména mluvčí starší 35 let a o něco více ženy. Znamná část těchto vokativů je součástí reprodukované přímé řeči (př. 1), což znamená, že není důležité, zda nositel tohoto jména je aktuálnímu rozhovoru přítomen:

- (1) *už se pak asi za mě styděly hlavně Jana jako co řeším . ale já jsem říkala Jani ..* (ORTOFON)

Jak ukazují následující seznamy mužských a ženských jmen seřazených podle frekvence, nezanedbatelná část těchto oslovení není určena lidem, ale zvířatům, často psům:

Jména ženská (75 vokativů): *Evi, Valentýnko, Jani, Jíto, Zuzko, Maruško, Marti, Táňo, Leni, Laurinko* (zvíře), *Andulko, Eliško, Ali, Hano, Rádo, Katko, Věrko, Magdo, Alčo, Elí, Lucinko, Mončo, Aničko, Vendo, Janičko, Mílo, Terezko, Jano, Adélko*.

Vokativy s frekvencí 1: *Veruno, Dášo, Zuzí, Hani, Terezo, Magdí, Báro, Toničko, Simo, Julčo, Stáňo, Eli, Danuško, Pavlino, Kačenko* (zvíře), *Natálko, Adélo, Katuško* (zvíře), *Aleno, Kamčo, Kačko, Sáro, Jiřino, Mariko, Marcelko, Luci, Kačeno, Nanyňko, Kačo, Olinko, Barčo, Ludmilo, Nikolko, Leničko, Lído, Jitko, Zdeno, Dano, Vendulo, Šárko, Jituško, Jarčo, Káčo* (zvíře), *Ivanko, Andreo, Micinko* (kočka).

³ Unikátních mluvčích v korpusu ORTOFON je 624 a samozřejmě jejich jména se opakují a nemusí být v hovoru vůbec užita, v některých případech byla na žádost nahrávajících anonymizována.

Jména mužská (48 vokativů): *Martine, Safírku (pes), Petře, Karle, Alfe (pes), Jirko, Dušane, Pepíku, Pájo, Míro, Honzo, Filipe, Kájo, Jardo, Kubo, Pepo, Pavle, Matýsku, Stando, Juro, Pavlí, Tomíku, Olivere, Cyrilku, Valtře, Véno, Kamile.*

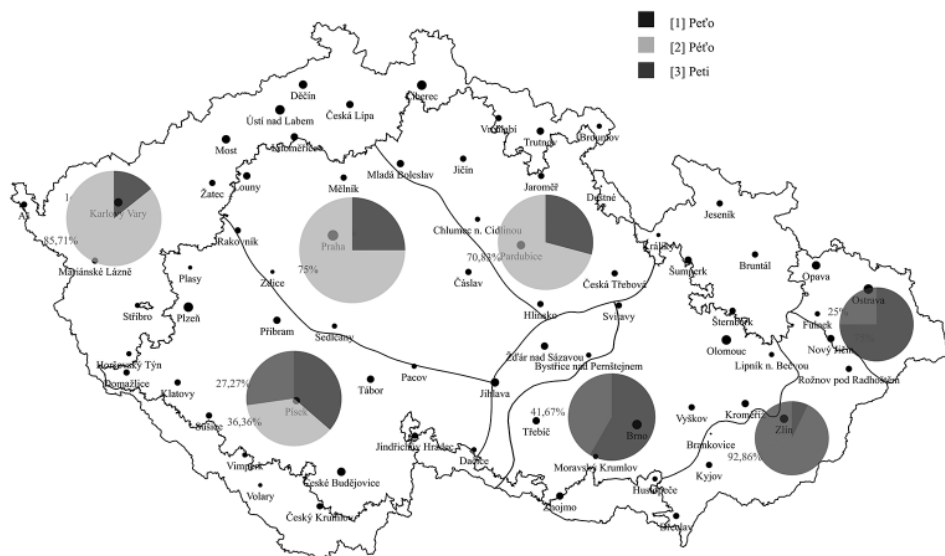
Vokativy s frekvencí 1: *Ládo, Romane, Alfíku (pes), Václave, Venoušku, Ríšo, Jaroslave, Staníku, Ondro, Adame, Víšo, Toňo, Ádo, Josko, Ludo, Michale, Alfrědku, Tomi, Valine, Milane, Davidku (zvíře), Jene.*

V následujícím příkladu jde o dotaz na to, jak je oslovoována samice rysa:

(2) *a říkáte jí Kate nebo Kačeno nebo Káčo nebo Katko? nebo – (ORTOFON)*

Z hlediska morfolocké analýzy jsou nejproblematictější tvary zakončené na -i, případně -í.⁴ Jedná se především o ženská hypokoristika (*Evi, Jani, Marti, Leni, Ali, Eli, Eli, Zuzí, Hani, Magdi, Luci*), mužská se objevují pouze *Pavlí* a *Tomi*. Jak dokládá Dokulil (1976) jsou hypokoristika tohoto typu v češtině doložena už v 19. století a i v současnosti se jedná o produktivní typ (MACHALOVÁ – OSOLSOBĚ 2013, 46nn). Ač jde především o vokativní formu, feminina jsou nesklonná:

(3) *no protože se to musí té .. Peti .. Petře .. nahlásit .. (ORTOFON)*

Obr. 1: Mapa rozložení tvarů *Pető, Péto* a *Peti* podle nářečních oblastí původu mluvčích (nástroj SyD)

4 Zápís s ypsilonem se v prepísech nevyskytuje.

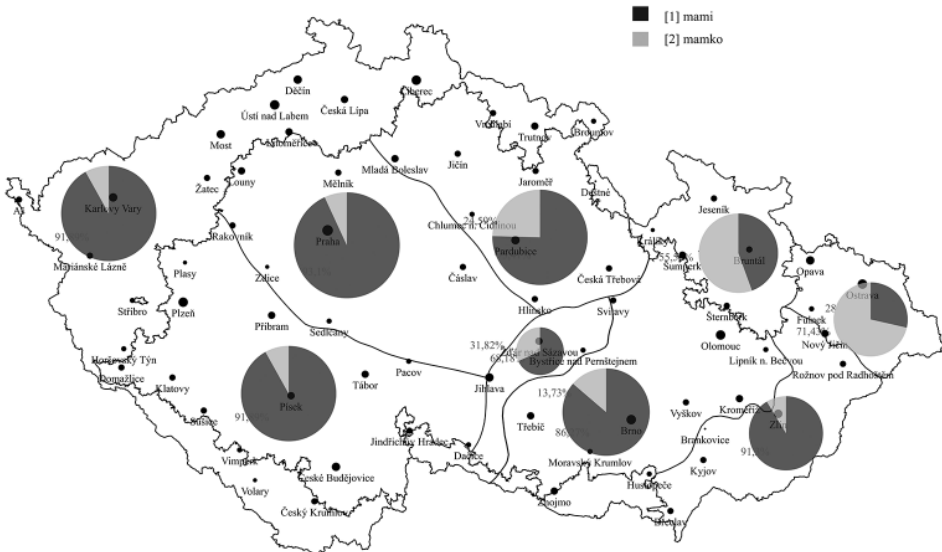
5 Forma *Pavlí* může být samozřejmě i oslovením ženy, ale v korpusu ORTOFON takový příklad není.

V korpusu ORTOFON se těchto variant vyskytuje 60, pětkrát častěji je užívají mluvčí starší 35 let, dvakrát častěji mluvčí, kteří nemají vysokoškolské vzdělání, a třikrát častěji ženy. Co se týče regionálního rozložení, je tato varianta častěji užívaná na Moravě než v Čechách. Data korpusu ORAL potvrzují uvedené preference s výjimkou těch regionálních.

Mapa na obr. 1⁶ ukazuje na datech korpusu ORAL s pomocí nástroje SyD (CVRČEK – VONDŘIČKA 2011) rozložení vokativu hypokoristik *Peto* (6 ipm), *Pěto* (10 ipm) a *Peti* (4 ipm). Celkově je nejčastější varianta s dlouhým vokálem, ale jak ukazuje mapa, záleží i na nářečním původu mluvčího. Všechny tři varianty mohou sloužit k oslovení muže i ženy.

2.2 Oslovení rodinných příslušníků

Druhou skupinu tvoří oslovení rodinných příslušníků (21 tvarů), které se v datech vyskytují, protože část dialogů pochází z rodinného prostředí. Celkový výskyt činí 284 výskytů a tvoří tak 11% všech vokativů. Jedná se o následující tvary doplněné údajem o absolutní frekvenci:

Obr. 2: Mapa rozložení tvarů *mami* a *mamko* podle nářečních oblastí původu mluvčích

6 Podkladová mapa nástroje SyD obsahuje ještě spojenou jihozápadočeskou oblast a nereflektuje změny slezského pohraničí na rozdíl od nových podkladových map mluvených a nářečních korpusů (srov. GOLÁŇOVÁ a kol. 2015), v datech korpusu ORAL a ORTOFON jsou tyto změny zaneseny.

7 Tvar *Peti* se v korpusu ORTOFON nevyskytuje ve vokativu.

dědo 71,⁸ mami 68, babi 53, teto 18, mamko 14, maminko 11, mámo 10, babičko 9, tati 7, tatko 5, dědečku 3, tatínku 2, táto 2, mamčo 2, dcero 2, strejdo 1, bábo 1, švagře 1, synu 1, bratře 1, tetuško 1, mamino 1.

Mapa na obr. 2 ukazuje rozložení nejčastějších variant oslovení matky: *mami* a *mamko* podle nářečních oblastí. Podkladem jsou data korpusu ORAL, k zobrazení rozložení byl opět použit nástroj SyD. Podle těchto dat preferují oslovení *mami* mladší ženy a oslovení *mamko* mladší mluvčí do 35 let. Oslovení *tati* preferují také mladší mluvčí a vysokoškolsky vzdělaní, oslovení *táto* častěji použijí mluvčí se základním vzděláním a regionálně převažuje v jihozápadočeské oblasti, zatímco oslovení *tatko* je nejčastější variantou používanou v oblasti slezské.

2.3 Ostatní apelativa

Na ostatní apelativa připadá 68% (1 777 výskytů, 1 434 ipm) všech výskytů vokativů. Jedná se o velmi pestrý seznam vokativů, kromě apelativ obsahuje i zvířecí jména, nadávky, ironická, ale také poetická oslovení:

vole, člověče, krásu, hochu, pičo, krávo, kámo, pane, miláčku, láska, kočko, doktore, blbečku, mistrě, debile, kocoure, doktorko, chachare, čokle, paní, ředitelko, hajzle, slečno, tlamo, ministře, vysokoškolačko, psychopate, borče, kytičko, kráska, berunko, inženýre, prdelko (zvíře), brouku, myšáčku, parchante, vojíne, kamaráde, kočička (zvíře), potvoro, myško (zvíře), mazle, troubo (zvíře), sestři (zdravotní sestra), panenka, zmrde, hlupáku, děvenko, blázne, frajere, holčičko.

Je ovšem třeba uvést, že 61% z nich tvoří nejčastější vokativní tvar, a to je tvar *vole*, který se velmi často objevuje v kolokaci *ty vole*. Bývá hodnocen jako citoslovce, výraz údivu s rysem kontaktovosti (ŠTĚPÁN 2008), někdy se mluví i o jeho devulgarizaci a vyjádření blízkého kontaktu (ČERMÁK 2001). Vyskytuje se také jako expletivum, tato jeho výplňková funkce je někdy spojena s redukovanou výslovností (srov. KLIMEŠOVÁ a kol. 2017). V některých případech se dokonce zdá, že se slovo *vole* užívá jako členicí signál (příklad 4):

(4) *no spustí vole .. já vůbec nevím vo čem jako mluvíš vole*

Podobně kontaktovou funkci mají také výrazy *člověče, pane, kámo, hochu*.

(5) *hele .. kecy si nech na koledu kámo*

Ve spojení se zájmenem *ty* se jako intenzifikační výraz překvapení např. objevují *ty krásu, ty krávo*.

8 V ostatních korpusech je nejčastější oslovení matky. V korpusu ORTOFON se však objevuje mluvčí, který v jedné nahrávce užívá velmi často oslovení „dědo“, což posunulo tento vokativ na první místo mezi osloveními rodinných příslušníků.

(6) *ten má . ty krásu .. mazdu ..*

Zajímavý výzkum by představovalo užívání citově zabarvených oslovení a jejich rodové záměny, zde např. vokativy *kocoure*, *mysáčku* jsou užity pro oslovení ženy. K tomu by ale bylo potřeba mnohem rozsáhlejších dat.

3 Kontaktné prostředky

Kromě vokativů může mluvčí v situaci, kdy je posluchač osobně přítomen, použít i jiných verbálních a neverbálních prostředků k tomu, aby posluchače upozornil, že se k němu obrací, očekává od něj odpověď, o něco ho žádá nebo ho před něčím varuje (GREPL 2017). V hojně míře jsou to vokativy zájmena: *ty*, *vy*. V korpusu ORTOFON je použití zájmena *vy* jediným způsobem oslovení v plurálu (příklad 7):

(7) *a vy jste schopní něco změnit?*

Ze slovesných prostředků jsou to zejména imperativy, např. *počkej* (572 ipm), *podívej* (140 ipm) (srov. KOPŘIVOVÁ 2017a) a forma 2. os. *rozumíš*, *vidíš*, *víš*, *chápeš* a další. Dále sem patří i další tzv. diskurzivní markery, např. *hele* (686 ipm), *hej* (190 ipm). Stojí zpravidla na začátku repliky a ve spontánní konverzaci jsou častější než vokativy, i když s nimi mohou tvořit kolokace (*hele mami*), podobně jako s imperativem a dalšími výrazy (*no hele a počkej*). Tyto výrazy však mají zpravidla jinou funkci než jenom oslovení konkrétního posluchače, mohou například provazovat text, uvádět nové téma a další (srov. např. JÍLKOVÁ 2017).

Kontakt lze navázat i neverbálně (pohledem, natočením těla či hlavy, dotykem). Při spontánní komunikaci je gestikulace a mimika velmi důležitá. To však v tomto korpusu nemáme možnost zkoumat.

4 Závěr

Snad se nám v tomto stručném příspěvku podařilo ukázat některá specifika při oslovování ve spontánní komunikaci. Ve srovnání s výsledky, ke kterým dospěli autoři při zkoumání korpusu soukromé korespondence, se ukazuje, že vokativ se ve spontánní komunikaci, při níž jsou mluvčí i posluchač fyzicky přítomni, užívá méně často než při „oddělené“ komunikaci. Část užitých vokativů se vyskytuje v reprodukované přímé řeči (případně hypotetické přímé řeči) nebo se obrací ke zvířatům, jejichž reakce nemůže být verbální. K navázání kontaktu s přítomným adresátem jsou většinou užívány jiné prostředky, z těch verbálních jsme krátce představili alespoň některé diskurzivní markery. Zajímavé srovnání by jistě přinesl výzkum telefonické konverzace.

Závěrem ještě připomeňme, že tato bádání se mohou uskutečňovat také díky doc. Hladké, které se podařilo zachránit a korpusově zachytit poslední léta klasické korespondence a která také stála u zrodu jednoho z prvních mluvených korpusů češtiny: Brněnského mluveného korpusu. V obou případech jde o nesmírně cenná data, která by nebylo možné zpětně získat. Na jejich základě vznikly a vznikají zajímavé analýzy. Budiž tento příspěvek skromným holdem její poctivé lingvistické práci.

Poděkování: Příspěvek vznikl v rámci programu Progres Q08 Český národní korpus uskutečňovaného na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy.

LITERATURA

- CLANCY, Brian. 2016. *Investigating Intimate Discourse. Exploring the spoken interaction of families, couples and friends*. London and New York: Routledge.
- ČERMÁK, František. 2001. Já vůl, ty vole / ty jsi vůl, to je vůl... *Čeština doma a ve světě* 1 a 2, s. 42–44.
- DOKULIL, Miloš. 1976. Domácké podoby rodných a příbuzenských jmen na -i (y). *Naše řeč* 59(1), s. 13–20.
- GLUŠAČ, M. – ČOLIĆ, A. M. 2017. Linguistic functions of the vocative as a morphological, syntactic and pragmatic-semantic category. *Jezikoslovlje*, s. 447–472.
- GOLÁŇOVÁ, Hana – KOPŘIVOVÁ, Marie – LUKEŠ, David – ŠTĚPÁN, Martin. 2015. Kartografické a geografické zpracování dat z mluvených korpusů. *Korpus Gramatika Axiologie* 12, s. 42–54.
- GREPL, Miroslav. 2017. Kontaktový prostředek. In: KARLÍK, Petr et al., eds., *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 23.3.2018]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/KONTAKTOVÝ%20PROSTŘEDEK>
- HLADKÁ, Zdeňka a kol. 2005. *Čeština v současné soukromé korespondenci. Dopisy, e-mailly, SMS*. Brno: Masarykova univerzita.
- HLADKÁ, Zdeňka. – MACHALOVÁ, Jana. 2011. Leni, Lenčo, Leničko, ty moje sladká písničko. Osobní dopisy jako zdroj poznání hypokoristických obměn rodných jmen. In: RUSINOVÁ, Eva, ed.: *Přednášky a besedy z XLIV. běhu LŠSS*. Brno: Masarykova univerzita, s. 40–51.
- JAKOBSON, Roman. 1995. Lingvistika a poetika. In: JAKOBSON, Roman, *Poetická funkce*. Jinočany: H & H, s. 74–105.
- JÍLKOVÁ, Lucie. 2017. Význam a funkce slova *hele* v korpusu DIALOG. *Nová čeština doma a ve světě* 1, s. 28–38.
- KLIMEŠOVÁ, Petra – KOMRSKOVÁ, Zuzana – KOPŘIVOVÁ, Marie – LUKEŠ, David. 2017. Avenues for research on Informal Spoken Czech Based on Available Corpora. In: PEŹIK, Piotr – WALINSKI, Jacek Tadeusz, eds., *Language, Corpora and Cognition*. Frankfurt am Main: Peter Lang, s. 145–162.
- KNAPPOVÁ, Miloslava. 1989. *Rodné jméno v jazyce a ve společnosti*. Praha: Academia.
- KNEŽOVÁ, Magdalena. 1995. Ke způsobům oslovování v mluvených projevech. *Naše řeč* 78(1), s. 36–44.
- KOMRSKOVÁ, Zuzana – KOPŘIVOVÁ, Marie – LUKEŠ, David – POUKAROVÁ, Petra – GOLÁŇOVÁ,

- Hana. 2017. New Spoken Corpora of Czech: ORTOFON and DIALEKT. *Jazykovedný časopis* 68(2), s. 219–228.
- KOPŘIVOVÁ, Marie 2017a. Imperativy slovesa počkat a jejich úloha v organizaci diskurzu. *Naše řeč* 100(5), s. 281–293.
- KOPŘIVOVÁ Marie – KOMRSKOVÁ Zuzana – LUKEŠ David – POUKAROVÁ Petra. 2017b. *Korpus ORAL: sestavení, lemmatizace a morfologické značkování*. *Korpus Gramatika Axiologie*, 47–67.
- MACHALOVÁ, Jana – OSOLSOBĚ, Klára. 2013. Hypokoristika z rodných jmen v Korpusu soukromé korespondence. In: HLADKÁ, Zdeňka a kol. *Soukromá korespondence jako lingvistický pramen*. Brno: Masarykova univerzita, s. 33–59.
- OBERPFALCER, František. 1931. Domácí tvary křestních jmen, I. *Naše řeč* 15(8), s. 171–176.
- OBERPFALCER, František. 1931. Domácí tvary křestních jmen, II. *Naše řeč* 15(9), s. 199–204.
- OSOLSOBĚ, Klára. 2014. *Česká morfologie a korpusy*. Praha: Karolinum.
- PLESKALOVÁ, Jana. 2017. Hypokoristikum. In: KARLÍK, Petr et al., eds. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 20.3.2018]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/HYPOKORISTIKUM>
- ŠTĚPÁN, Josef. 2008. Ty brdo! *Naše řeč* 91(2), s. 108–109.

Korpusy a korpusové nástroje:

- CVRČEK, Václav – VONDŘIČKA, Pavel. 2011. *SyD – Korpusový průzkum variant* [online]. FF UK. Praha. Dostupné z: <http://syd.korpus.cz>
- HLADKÁ, Zdeňka. 2006. *KSK (Korpus soukromé korespondence): přepisy ručně psaných dopisů z let 1990–2004* [online]. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>
- KOPŘIVOVÁ, M. – LUKEŠ, D. – KOMRSKOVÁ, Z. – POUKAROVÁ, P. – WACLAWIČOVÁ, M. – BENEŠOVÁ, L. – KŘEN, M. 2017c. *ORAL: korpus neformální mluvené češtiny, verze 1 z 2*. 6. 2017 [online]. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>
- KOPŘIVOVÁ, M. – KOMRSKOVÁ, Z. – LUKEŠ, D. – POUKAROVÁ, P. – ŠKARPOVÁ, M. 2017d. *ORTOFON: korpus neformální mluvené češtiny s víceúrovňovým přepisem, verze 1 z 2*. 6. 2017 [online]. Praha: Ústav Českého národního korpusu FF UK. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>
- Korpus DIALOG 1.1* [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, AV ČR, 2012. Dostupné z: <http://ujc.dialogy.cz>
- KŘEN, M. – CVRČEK, V. – ČAPKA, T. – ČERMÁKOVÁ, A. – HNÁTKOVÁ, M. – CHLUMSKÁ, L. – JELÍNEK, T. – KOVÁŘÍKOVÁ, D. – PETKEVIČ, V. – PROCHÁZKA, P. – SKOUMALOVÁ, H. – ŠKRABAL, M. – TRUNEČEK, P. – VONDŘIČKA, P. – ZASINA, A. 2015. *SYN2015: reprezentativní korpus psané češtiny* [online]. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha. Dostupné z: <http://www.korpus.cz>

Marie Kopřivová

Institute of the Czech National Corpus
Charles University, Faculty of Arts
nám. Jana Palacha 2, 116 38 Praha 1
Czech Republic
Marie.Koprivova@ff.cuni.cz

